

СЕГАШНИОТ ПАРТИЦИП ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК ВО ФУНКЦИЈА НА АДЈУНКТ НА ПРЕДИКАЦИЈАТА И НЕГОВИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Катерина Видова

*Меѓународен славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“
Св.Николе – Битола, РС Македонија*

Клучни зборови: сегашен партицип, адјункт, предикација, преводен еквивалент.

Резиме: Овој труд ја истражува употребата на англискиот сегашен партицип во функција на адјункт на предикацијата и неговите македонски преводни еквиваленти. Сегашниот партицип во англискиот јазик често се употребува во позиција по предикатот во реченицата. Истражувањето е фокусирано на сегашниот партицип во предикативна употреба. Истражувањето е спроведено на корпус од реченици ексцерпирани од англиска и од американска литература и од нивните македонски преводни еквиваленти. Соодветно, контрастивни и описни методи се употребени за да се анализираат ексцерпираниите реченици. Резултатите покажуваат дека најчесто сегашниот партицип и дел-речениците со улога на адјункт на предикацијата на македонски јазик се преведуваат со глаголски прилог и дел-реченици со глаголски прилог што имаат функција на дел-реченици прилошки определби за начин. Сепак, има и примери со сегашен партицип, кој е преведен со глаголска придавка, која исто така функционира како прилошка определба за начин. Покрај примерите, каде што сегашниот партицип е преведен на македонски со глаголски прилог и со глаголска придавка, се среќаваат дел-реченици со глагол во сегашно време, дел-реченици со глагол во аорист, дел-реченици со глагол во имперфект, дел-реченици со *да*-конструкција, дел-реченици со предлошки фрази и временски дел-реченици.

THE PRESENT PARTICIPLE IN ENGLISH FUNCTIONING AS A PREDICATIVE ADJUNCT AND ITS EQUIVALENTS IN MACEDONIAN

Katerina Vidova

*International Slavic University "Gavrilo Romanovich Derzhavin",
Sveti Nikole – Bitola, RN Macedonia*

Keywords: present participle, adjunct, predication, translation equivalent

Summary: This paper investigates the use of the present participle in English as a predicative adjunct and its Macedonian translation equivalents. The English present participle is widely used in a position after the predicate in a sentence. The research is focused on the present participle used predicatively. The research is conducted on a corpus of sentences, excerpted from English and American literature and their Macedonian translation equivalents. Consequently, comparative and descriptive methods have been used to analyze the excerpted sentences. The results show that mostly the present participle and the present participle clauses having the role of the predicative adjunct are translated into Macedonian with a verbal adverb and clauses with verbal adverb functioning as adverbial manner clauses. However, there are also examples in which the present participle is translated with a verbal adjective, also having the function of adverbial manner clauses. Besides the present participle clauses translated into Macedonian with a verbal adverb and verbal adjective there are clauses with a verb in Present, clauses with a verb in Aorist, clauses with a verb in Imperfect, clauses with *da*-construction, clauses with prepositional phrases and temporal adverbial clauses.

Вовед

Целта на овој труд е да даде анализа на употребата на сегашниот партицип во функција на адјункт на предикацијата во англискиот јазик и на неговите преводни еквиваленти во македонскиот јазик. Сегашниот партицип често се среќава во улога на адјункт на предикацијата и оттука произлезе целта на истражувањето: да се утврдат преводните еквиваленти на сегашниот партицип во македонскиот јазик. Истражувањето е изведено на корпус од реченици ексцерпирани од дела од англиска и од американска литература и нивен превод на македонски јазик. Истражувањето има за цел да ги провери следните претпоставки:

- англискиот сегашен партицип може да се преведе со глаголки прилог и дел-реченица со глаголки прилог;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со глаголка придавка и дел-реченица со глаголка придавка;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со глагол во презент;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со глагол во аорист;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со глагол во имперфект;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со *да*-конструкција;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со предлошка фраза;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со временска дел-реченица.

Сегашниот партицип во функција на адјункт на предикацијата

Сегашниот партицип често се среќава во структурната низа NP VP *V-ing*. Партиципот во функција на адјункт на предикацијата претставува дел од предикацијата и ја модификува именката, но и предикатот, и ја дополнува неговата смисла. Субјектот на (полу)предикативниот партицип е ентитет што е претходно определен, а (полу)предикативниот партицип, којшто е во интенционален однос со субјектот, на некој начин претставува атрибут со кој говорителот го изнесува својот субјективен или објективен став кон ентитетот, го

искажува своето гледиште за тоа што го перципира. Терминот адјункт го употребува Кристал (Kristal 1998: 24) за да значи факултативен или секундарен елемент во една граматичка конструкција, чие отстранување не доведува до промена на структурниот идентитет на конструкцијата. Тој ги наведува како адјункти: придавките, прилозите и вокативните форми.

Според Квирк и др. (Quirk et al., 1985:506), зад глаголите за искажување положба и движење: *to sit, to stand, to come, to go* следува задолжителен адјункт со форма на *-ing* дел-реченица што последователно го ослабнува примарното значење на главниот глагол, илустрирано во примерите 1) – 4):

- 1) He stood waiting (patiently).
- 2) She sat reading (to the children).
- 3) They went hurrying (breathlessly).
- 4) She came running (in the great haste).

Палмер (Palmer 1968: 177) укажува на примери, каде што формата *-ing* го модификува субјектот на реченицата, како во 5) и 6):

- 5) He arrived puffing and panting.
- 6) I reach it, standing on the chair.

Ставот на Зандворт (Zandvoort 1958: 42) е дека сегашниот партицип се употребува предикативно со голем број непреодни глаголи што означуваат движење или мирување, како на пример: *to come, to go (out), to lie, to sit, to stand*, илустрирано во примерите 7) – 9):

- 7) The ships came sailing into the harbor.
- 8) Melanus went looking for Helen.
- 9) The two men went out fishing.

Во случаите кога сегашниот партицип е додаден на неопределен глагол, според Свит (Sweet 1898/1958 II: 122), тој логички претставува стилски дел од апозицијата на глаголот и истовремено го квалификува субјектот: *he came running* = 'he run up'; *the fog came pouring in at the window*; *I cannot go on doing nothing*. Во првите два примери глаголот *to come* е подреден во значењето во однос на партиципот и на некој начин има улога на помошен глагол. Примери за оваа употреба се случаите кога партиципот е поврзан со глагол, како: *he lay sleeping*; *he stood looking on*.

Шервингс (Scheurwings 1959: 159) дава примери за употреба на сегашниот партицип во функција на предикативен адјункт на субјектот со:

- преодни глаголи, како во 10) и 11):
  - 10) He earns a living playing the violin in an orchestra.
  - 11) He spends every Saturday afternoon visiting an old sailors' home.
- непреодни глаголи, како во 12) и 13):
  - 12) The child came shouting his name.
  - 13) She lay smiling at him.

Хадлстон и Пулум (Huddleston and Pullum 2002: 1224) зборуваат за описен адјункт во примерите 14) – 16):

- 14) He came in /went out **looking rather pleased with himself**.
- 15) It came / went **hurtling through the window**.
- 16) She sat / lay/ **stood reading the newspaper**.

Герунд-партиципската дел-реченица е несомнено адјункт во примерот 14), но на некој начин е поблиска до додаток во примерот 15). Меѓутоа, може слободно да биде испуштена во примерот 14), но тоа не е можно во примерот 15), без значителна промена во толкувањето. Во примерот 16) е претставена честа конструкција во која се сретнуваат глаголите што означуваат положба. Партиципот во примерот 16) не може лесно да се изостави – но би се изоставил во случај да се додаде локативната фраза од типот *on the patio*.

Според Бајбер и др. (Biber et al. 1999: 744), со помош на глаголите за искажување на начинот на извршување на дејството, *-ing* дел-реченицата опишува дејство што трае истовремено со дејството или со состојбата искажана со глаголот во главната дел-реченица:

- 17) She came **toddling in**.
- 18) He sat **shivering on the chair till daylight**.
- 19) We went **sailing in the afternoon**.

Анализа на ексцерпираниот материјал

Ексцерпираниите дела се од англиски и од американски автори преведени на македонски јазик. Ексцерпираниот материјал на реченици, кои содржат сегашен партицип во улога на адјункт на предикацијата, според преводните еквиваленти е поделен во осум групи. Групирањето на речениците е направено со цел да се проверат претпоставките што беа поставени на почетокот на истражувањето во однос на преводот на англискиот сегашен партицип на македонски јазик.

Македонски преводен еквивалент – глаголски прилог со функција на прилошка определба за начин на ниво на дел-реченица

Групата на англиски примери во која сегашниот партицип има функција на адјункт на предикација, а преводниот еквивалент на македонскиот јазик е глаголски прилог, е најбројна. Анализата е направена врз основа на типот на главниот глагол во рамките на предикацијата во ексцерпираниите примери и нивните преводни еквиваленти. При ексцерпција најдовме на примери во кои партиципот оди зад глаголи што означуваат положба или движење како што се: *to sit, to stand, to come, to go* по кои следува адјункт во форма на *-ing* дел-реченица, која, како што претходно споменавме, според Квирк и др. (Quirk at al. 1985: 506), придонесува кон намалувањето на примарното значење на главниот глагол. Во македонските преводни еквиваленти сегашниот партицип е преведен со глаголски прилог, кој има функција на прилошка определба за начин.

Од ексцерпираниите примери прво може да се издвојат речениците со глаголи што означуваат движење (*to go, to exit, to run, to move, to come*), кои се дополнети со сегашен партицип во функција на адјункт на предикацијата. Глаголите за движење *to come* и *to go*, според Квирк и др. (Quirk at al. 1985: 1126), можат да се споредат со катенативни значења, особено ако зад нив следуваат глаголи што означуваат движење. Често пати глаголот *to come* се однесува на завршна фаза, додека глаголот *to go* на почетна фаза на траење на дејството.

Следуваат англиски ексцерпирани примери со глаголите *to come* и *to go* зад кои доаѓа сегашен партицип во функција на адјункт 20) – 23), преведен на македонски со глаголски прилог:

20) Dudley came **waddling** toward them as fast as he could. (HP: 28)

- Дадли дотрча **гегажќи** се како шатка. (ХП: 27)
- 21) She came **hallooing** to the window, How do you do, my dear?
How does Mrs. Dashwood do? (SS:92)
Пријде кон прозорецот **викајќи**: „Како сте мила моја? Како е госпоѓа Дешвуд? (РЧ:94)
- 22) He came in **gripping** about how cold it was out. (CR: 44)
Влезе **кукајќи** дека надвор е студено. (ИР: 50)
- 23) He goes **hobbling** towards the mound. (WG: 48)
Оди накај тумбата **потскокнувајќи**. (ЧГ: 70)

Следуваат англиски примери со глаголи, кои исто така означуваат движење, а по нив следува сегашен партицип со функција на адјункт на предикацијата 24) – 25):

- 24) She had said that pockets were funny things to have: and then all of a sudden she had broken away and had run **laughing** down the sloping curve of path. (PA:48)
Му рече дека џебовите се смешна работа, а потоа се отргна и избега **смеејќи** се по удолницата. (ПУ:54)
- 25) But he hurts his foot and moves away **limping** and **groaning**. (WG: 88)
Но ногата го заболува и се оддалечува **куцајќи** и **јачејќи**. (ЧГ:133)

Има примери со глаголот *to sit* што означува положба и сегашен партицип во функција на адјункт, со глаголски прилог во превод на македонски:

- 26) He sat **listening** to the words and following the ways of adventure that lay open in the coals, arches and vaults and winding galleries and jagged caverns. (PA:76)
Тој седеше **слушајќи** ги зборовите и истовремено следејќи ги авантурите што му ги сугерираа јагленот, сводовите и куполите, кривулестите галерии и карпестите пештери. (ПУ:86)
- 27) Beloved who had not moved since Sethe and Paul D left the room, sat **sacking** her forefinger. (B: 133)
Љубена, којашто не се мрдна откако Сета и Пол Ди излегоа од собата, седеше **цицајќи** си го показалецот. (Љ:142)

Следува примерот 28) со непреодниот глагол *to die* и сегашен партицип во улога на адјункт:

- 28) They died **begging** me for mercy. (HP:294)
Умреа **молејќи** ме за милост. (XII:249)

Во примерот 29) со колокација на глаголот *to get*, глаголската форма *get tired* е во сегашно време и зад неа следува сегашен партицип како адјункт на предикацијата. Преводниот еквивалент содржи глаголска форма во идно време и глаголски прилог:

- 29) You get tired **fighting** with her. (CR:171)
Човек ќе се измори **бопејќи** се со неа. (IP:190)

Во следните два ексцерпирани примери 30) и 31) се среќава модалниот глагол *could* за кој стојат глаголите *to sleep* и *to stand*, а зад кои следува сегашниот партицип со функција на адјункт на предикацијата:

- 30) I could've slept **standing up**, I was so tired. (CR:197)
Можев да заспијам **стоејќи**, толку бев изморен. (IP:218)
31) It was way too short form me, the couch, but I really could've slept **standing up** without batting an eyelash. (CR:198)
Беше кус за мене, тој кревет, но тогаш навистина, немав гајле, бев во состојба да заспијам **стоејќи**. (IP:219)

Во сите наведени примери 20) – 31) сегашниот партицип како адјункт е преведен со глаголски прилог на македонски јазик. Со глаголскиот прилог се искажува дејство што се врши истовремено со дејството на предикативниот глагол. Исто така, покрај истовременост со глаголскиот прилог се искажува и начинот на кој се извршило дејството означено со личната глаголска форма. Оттука, се потврдува ставот на Минова-Ѓуркова (2000: 75) дека глаголскиот прилог може да има функција на прилошка определба за начин на ниво на дел-реченица. Гледиштето на Конески (1999: 184) е дека лексичкото значење на глаголот во одредени случаи води кон интерпретација на глаголскиот прилог како начинска определба на предикатот.

Според Тополињска (1997: 95) во примерите преведени на македонски јазик глаголскиот прилог врши функција на качествен прилог, односно го дополнува и го модификува лексичкото значење на глаголскиот предикат во главната реченица. Предикативните изрази од

типот ...излезе *трчајќи...*, ...*се движи лазејќи...*, и сл. можат да бидат поставени паралелно со ...*излезе бргу...*, ...*се движи бавно...* и сл.

Македонски преводен еквивалент – глаголска придавка со функција на прилошка определба за начин на ниво на дел-реченица

Во оваа група се анализирани ексцерпирани примери во кои сегашниот партицип како адјункт на предикацијата е преведен на македонски со глаголска придавка.

Во примерот 32) сегашниот партицип како адјункт на предикацијата е преведен на македонски со одглаголска именка изведена од глаголот *стои*, која има функција на прилошка определба за начин. Партиципската дел-реченица, како зависна дел-реченица, има функција на прилошка определба за место и е преведена на македонски со дел-реченица, која содржи глаголска придавка и исто така има функција на прилошка определба за место.

- 32) Some worked **standing up, leaning** on the toolhouse door.
(B:203)

Некои работеа **стоенката, навалени** на вратата од алатницата.
(Љ:212)

Во англискиот пример 33) сегашниот партицип има функција на адјункт на предикацијата со модален глагол и е преведен на македонски со глаголска придавка, која има функција на прилошка определба за начин:

- 33) She **must have slept sitting up** because when next she opened her eyes the man was standing in front of her with a smoking – hot piece of fried eel in his hands. (B:90)

Сигурно **заспала седната**, оти кога пак ги отвори очите, пред неа стоеше човекот со топло парче јагула што испаруваше.
(Љ:97)

Во англискиот пример 34) сегашниот партицип има функција на адјункт, додека македонскиот преводен еквивалент има функција на прилошка определба за начин:

- 34) She walked a ways downriver and them **stood gazing** at the glimmering water. (B:90)

Долго одеше по река, а потоа **застануваше загледана** во прозрачната вода. (Љ:97)

Во преводните еквиваленти на 33) и 34), според Конески (1996: 445), глаголската придавка се јавува во служба што ја доближува до глаголскиот прилог означувајќи едновременост, паралелност со главното дејство, и на тој начин таа заменува различни подредени реченици.

Во англискиот пример 35) *-ing* дел-реченицата со функција на адјункт на предикацијата во дел-реченицата е преведена на македонски со глаголска придавка и предлошка синтагма, кои имаат функција на прилошка определба за начин во дадената дел-реченица:

35) She was a little anxious about whether she would prove satisfactory to the Bodwins, and uneasy too because she woke up **crying from a dream** about a running pair of shoes. (B:257)

Малку беше нервозна оти не знаеше дали ќе им одговори на Бодвинови, а и вознемирена оти се разбуди **облеана во солзи од кошмарот** во кој виде чифт чевли што бегаа. (Љ:266)

Македонски преводен еквивалент – глаголска форма во сегашно време (презент) со функција на прилошка определба за начин на ниво на дел-реченица

Една од издвоените групи во спроведената анализа е групата со пример во кој сегашниот партицип со функција на адјункт на предикацијата е преведен на македонски јазик со глаголска форма во сегашно време.

Во примерот 36) зад глаголот за движење *to come* стои сегашен партицип и прилог за место и има функција на адјункт. Неговиот македонски преводен еквивалент е глаголска форма во сегашно време и прилог за место:

36) Vladimir: Then why do you always **come crawling back**? (WG:59)

Владимир: Тогаш зошто секогаш се **довлечкуваш наназад**? (ЧГ:89)

Македонски преводен еквивалент – глаголска форма во минато определено несвршено време (имперфект)

Една од издвоените групи е групата во која сегашниот партицип со функција на адјункт на предикацијата е преведен на македонски јазик со глаголска форма во минато определено несвршено време.

Во англискиот јазик со употребата на сегашниот партицип и на партиципските дел-реченици се искажува паралелно вршење на дејството со предикатот од главната дел-реченица. Во македонските преводни еквиваленти двете паралелни дејства се искажани со две паралелни глаголски форми во имперфект, поврзани со координацискиот сврзник *и*, како во примерите 37) – 39):

- 37) Once upon a time she had known more and wanted to. Had walked the path leading to a real other house. Had stood outside the window **listening**. (B:101)

Порано знаеше и сакаше повеќе. Одеше по патчето до една друга вистинска куќа. Запираше пред прозорецот и **наслушнуваше**. (Љ:109)

- 38) In the inner hall the dean of studies stood **talking to a young professor**, stroking his chin gravely and nodding his head. (PA:221)

Во претсобјето стоеше ѓаконот и **разговараше со еден млад професор**, си ја мазнеше брадата сериозно и климаше со главата. (ПУ: 225)

- 39) Three whitemen walked along the trench **unlocking the doors one by one**. (B:107)

Тројца белци одеа долж ровот и ги **отклучуваа катанците еден по еден**. (Љ:115)

Македонски преводен еквивалент – глаголска форма во минато определено свршено време (аорист)

Во оваа група се вбројуваат ексцерпираните примери 40) – 42) со колокации на глаголот *to come* што означува движење зад кој следува сегашен партицип, преведен на македонски јазик со глаголска форма во аорист:

- 40) Next moment, thirty or forty letters **came pelting** out of the fireplace like bullets. (HP:41)

Во следниот момент три-четириесет писма **излегоа** од огништето како куршуми. (ХП:38)

- 41) Hagrid **came striding** toward them out of the dark, Fang at his heel. (HP:249)

Хагрид **исплива** од темницата со Фенг до себе. (ХП:212)

- 42) Then to his relief, a voice **came floating** in through the train's open door. (HP:95)

За среќа, низ отворената врата на возот **допре** гласот на мајка им. (ХП:82)

Македонски преводен еквивалент – дел-реченица со да-конструкција

Во рамките на оваа група се анализирани англиски ексцерпирани примери со сегашен партицип со функција на адјункт на предикацијата чиешто македонски преводни еквиваленти се дел-реченици со да-конструкција.

Во англискиот пример 43) сегашниот партицип е адјункт на предикацијата со глагол *must not*. Во македонскиот преводен еквивалент среќаваме сложен предикат со модалниот спецификатор *сmee* во негирана форма зад кој следува да-конструкција. Според Георгиевски (2009: 18) глаголот *сmee* задолжително бара конкретната содржина на дејството да биде изградена со да-конструкција. „Дел-реченицата е носител на значењето на конструкцијата чии компоненти одделно не се прошируваат, туку се развива целата предикатска синтагма“ (Достал 1958: 255–261).

- 43) ...and you **mustn't go wandering** around the school at night, think of the points you'll lose Gryffindor if you're caught, and you're bound to be. (HP:154)

... **не смеете да скитате** ноќе низ училиштето, мислете на поените што ќе ги изгубите ако ве фатат, а сигурно ќе ве фатат. (ХП:131)

Во рамките на оваа група се ексцерпирани англиски примери со глаголска форма и сегашен партицип со функција на адјункт на предикацијата, кои на македонски се преведени со фазни глаголи и да-конструкција. Во македонскиот јазик, овие глаголи според фазите што ги означуваат, се izdelуваат во три групи: глаголите *почне – почнува, започне – започнува, фати – фаќа, зафати – зафаќа* и *земе – зема* означуваат почетна фаза; глаголот *продолжи – продолжува* означува трајна фаза; глаголот *престане – престанува* изразува завршна фаза. Ставот на Георгиевски (2009: 26) е дека да-конструкцијата, чии глаголи се од несвршен вид, при употреба во синтагма со фазни глаголи, кои во македонскиот јазик можат да бидат и перфективни и

имперфективни, и исто така претставуваат нерасчленителни предикатни *да*-реченици. Фазните глаголи изразуваат фази во текот на придружното глаголско дејство. Реализацијата на ова придружно самостојно дејство во македонскиот јазик се врши преку *да*-конструкцијата.

Во примерот 44) од овој тип за глаголот *to come* следува сегашен партицип со улога на задолжителен адјункт на предикацијата. Во македонскиот преводен еквивалент имперфективниот глагол *почна* и *да*-конструкцијата имаат предикатска функција:

- 44) His monstrous reveries **came thronging** into his memory. (PA:102)
Неговите чудовишни фантазии **почнаа да надоаѓаат** во неговото сеќавање. (ПУ:115)

Во примерот 45) зад глаголот следува сегашен партицип во англискиот јазик со функција на задолжителен адјункт, кој е преведен на македонски со фазниот глагол *престана*:

- 45) Her mother **left off swinging** her feet and being girlish. (B:13)
Мајка ѝ **престана да ги ниша** нозете и да се однесува како мома. (Љ:21)

Во примерот 46) глаголот и сегашниот партицип во англискиот јазик се преведени на македонски со перфективен глагол и *да*-конструкција:

- 46) He **grew up thinking** that, of all the Blacks in Kentucky, only five of them were men. (B:125)
Се навикна да мисли дека од сите Црнци во Кентаки, само тие петмина беа мажи. (Љ:134)

Во примерот 47) зад глаголот во англискиот јазик следува сегашен партицип со функција на задолжителен адјункт, кој е преведен на македонски со глагол и *да*-конструкција:

- 47) He **remained standing** with two companions at the end of the shed listening idly to their talk or the bursts of applause in the theatre. (PA:93)
Остана да стои со двајцата придружници крај куќичката слушајќи го де нивниот разговор, де аплаузот од театарот. (ПУ:105)

Со оглед на фактот дека дејството на зависност и на главниот член, меѓу кои постои цврста синтаксичка врска, го врши истиот субјект, според Георгиевски (2009: 27) речениците се нарекуваат субјектни; така што македонските преводни еквиваленти на примерот 46) и 47) се вбројуваат во субјектни реченици. Фазните глаголи во спој со *да*-конструкцијата образуваат неразложна глаголска синтагма, која, во ексцерпираните примери, има функција на предикат.

Македонски преводен еквивалент – предлошка синтагма

Една од издвоените групи во корпусот е групата англиски примери во која сегашниот партицип има функција на адјункт на предикацијата, а преводниот еквивалент во македонскиот јазик претставува предлошка синтагма.

Во англискиот пример 48) зад глаголот следува сегашен партицип како задолжителен адјункт на предикацијата. Македонскиот преводен еквивалент се состои од глаголска придавка зад која доаѓа предлошка синтагма со функција на предлошка определба за начин:

48) The rest of the night Sethe **sat soaking**. (B:93)

Сета ја мина ноќта седната, **со нозете во вода**. (Љ:100)

Во ексцерпираните примери 49) – 50) што следуваат, сегашниот партицип со функција на адјункт на предикацијата е преведен со предлошка синтагма во позиција на прилошка определба за начин:

49) He turned **smiling** to the others and said: ... (PA:269)

Се сврте **со насмевка** кон останатите и рече: ... (ПУ:312)

Во англискиот пример 50) сегашниот партицип е задолжителен адјункт на предикацијата на главната дел-реченица. Во македонскиот преводен еквивалент во главната дел-реченица предлошката синтагма, составена од предлогот *со* и глаголска именка во позиција пред предикатот, има функција на прилошка определба за начин. Според Чашуле (1989: 32) конструкцијата *со* + глаголска именка е доминантна во изразувањето на значењето на дообјаснувачка околност. Со неа се објаснува начинот на извршувањето на дејството на соодветната реченична предикација.

- 50) As Miss Dashwood entered the drawing-room of the park the next day, at one door, Mrs. Palmer **came running** in at another, looking as good humoured and merry as before. (SS:95)

Кога следниот ден госпоѓиците Дешвуд влегоа во салонот во Бартон парк на едната врата, госпоѓа Палмер **со брзање влезе** низ другата, весела и расположена како и секогаш. (РЧ:98)

Македонски преводен еквивалент – временска зависносложена дел-реченица

Една од издвоените групи по спроведената ексцерпција е групата на англиски примери во која *-ing* дел-реченицата со функција на адјункт на предикацијата е преведена на македонски со временска зависносложена прилошкоопределбена реченица. Според Минова-Ѓуркова (2000: 270) кај овие реченици најчест и најшироко употребуван е заменскиот прилог *кога*, употребен како сврзувачко средство, сврзувачки збор.

Во примерот 51) *-ing* дел-реченицата е преведена на македонски со временска зависносложена прилошкоопределбена реченица. Со заменскиот прилог *кога* во оваа реченица се укажува на еднократно истовремено дејство:

- 51) The interview ended with Janey **telling her to come back in a few days**. (B:254)

Разговорот со Џејни заврши **кога ѝ рече да наврати по неколку дена**. (Љ:263)

Во англискиот пример 52) *-ing* дел-реченицата има функција на адјункт на предикацијата. Македонскиот преводен еквивалент, исто така, содржи временска зависносложена прилошкоопределбена реченица.

- 52) That on a ridge of pine near the Ohio River, **trying to get to her three children**, one of whom was starving for the food she carried; ... (B:31)

Дали на врвот од болката крај Охајо, **кога се обиде да стигне до трите свои деца**, од кои едно гладуваше по храната што ја носеше во себе; ... (Љ:39)

Заклучок

При анализирањето на ексцерпираните примери со англиски сегашен партицип како адјункт на предикацијата, кај поголемиот дел од преводните еквиваленти во македонскиот јазик се среќава глаголскиот прилог во функција на прилошка определба за начин. Тој го дополнува и го модификува лексичкото значење на глаголскиот предикат во главната реченица.

Речениците со англиски сегашен партицип, исто така, се преведуваат на македонски јазик со дел-реченица со глаголска придавка, која има функција на прилошка определба за начин.

Кај одреден дел од ексцерпираните примери се јавуваат случаи кога:

- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со глагол во презент;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со глагол во аорист;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со глагол во имперфект;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со *да*-конструкција;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со дел-реченица со предлошка фраза;
- англискиот сегашен партицип може да се преведе со временска дел-реченица.

Извори и кратенки

- Austin, J. (1995). *Sense and Sensibility*. London: Penguin Books. (SS)
- Ostin, Dž. (2009). *Razum i čuvstvitelnost*. [prevod Blagorodna Bogeska - Ančevska]. Skopje: Magor. (PЧ)
- Beckett, S. (1956). *Waiting for Godo*. London and Boston: Faber and Faber. (WG)
- Beket, S. (2013). *Čekajki go Godo*. [prevod od англиски јазик Rajna Koška - Hot]. Skopje: Magor. (ЧГ)
- Joyce, J. (1996). *A Portrait of the Artist as a Young Man*. London: Penguin Books. (PA)
- Džojc, Dž. (2007). *Portret na umetnikot vo mladosta*. [prevod od англиски јазик Blagorodna Bogeska – Ančevska]. Skopje: Magor. (ПУ)
- Morrison, T. (1997). *Beloved*. Publisher: Vintage. (B)
- Morison, T. (1993). *Ljubena*. [prevod od англиски јазик Zoran Ančevski i Dragi Mihajlovski]. Skopje: Detska radost. (Јб)

- Rowling, J. K. (1999). *Harry Potter and the Sorcerer's Stone*. Publisher: Scholastic Inc. (HP)
- Rauling, Dž. K. (2001). *Hari Poter i kamenot na mudrosta*. [prevod od angliski jaizk Blagorodna Bogeska – Ančevska]. Skopje: Kultura. (XII)
- Salinger, J .D. (1970). *The Catcher in the Rye*. Publisher: Penguin Books in association with Hamish Hamilton. (CR)
- Selindžer, Dž. D. (2004). *Igra vo 'ržta*. [prevod i pogovor Inda Kostova -Savikj]. Skopje: Nova Naša Kniga. (IIP)

Литература

- Biber, Douglas. et al. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London: Pearson Education Limited.
- Dostál, A. (1958). *Slovesně kategorie verba a infinita*. K historickosrovnáicimu studio slovanskych jazyky, 45-68.Praha.
- Georgievski, Georgi. (2009). Da- rečenicata vo makedonskiot jazik [Da- Sentence in the Macedonian Language]. Skopje: Insitut za makedonski jazik „Krste Misirkov”- Skopje.
- Huddleston, Rodney and Pullum, K. Geoffrey. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koneski, Blaže. (1996). Gramatika na makedonskiot literaturni jazik [Grammar of the Macedonian Literary Language]. Skopje: Detska radost.
- Koneski, Kiril. (1999). Od makedonskiot glagol [From the Macedonian Verb]. Skopje: Detska radost.
- Kristal, David. (1998). *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. David Crystal. [A Dictionary of Linguistics and Phonetics] Nolit: Beograd.
- Minova-Gjurkova, Liljana. (2000). Sintaksa na makedonskiot standarden jazik [The Syntax of the Macedonian Standard Language]. Skopje: Magor.
- Quirk, Randolph. et al. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Palmer, R. Frank. (1989). *The English Verb*. Longman: London and New York.
- Scheurwings, G. (1959). *Present Day English Syntax*. Longman: New York.
- Sweet, Henry. (1891/1968). *A New English Grammar I, II*. Oxford: Oxford University Press.
- Topolinjska Zuzana. (1997). Makedonskite dijalekti vo Egejska Makedonija (kniga prva) Sintaksa, T II, [Macedonian Dialects in the Aegean Part of Macedonia [book 1], Syntax, Vol. II. Skopje: MANU.
- Čašule, Ilija. (1989). Sintaksa na makedonskata glagolska imenka -Glagolskata imenka vo sovremeniot makedonski literaturni jazik. [Syntax of the Macedonian Verbal Noun – Verbal Noun in the Contemporary Macedonian Literary Language]. Skopje: NIO Studetnski zbor.
- Zandvoort, W. Reinard. (1958). *A Handbook of English Grammar*. London: Longman